

Sənəkwakwa ha bo
ka mədzenge
3

Sənəkwakwa ha bo
ka mədzenge
3

Troisième syllabaire en mere

par

LAWARUM Ayouba, DOUMOK Elie, Beat HALLER,
Martha GIGER, Richard GRAVINA

Centre de littérature Mere
B.P. 13, Méri
Province de l'Extrême Nord
Cameroun

2001

Langue : Mere, parlée dans le département du Diamaré,
Province de l'Extrême Nord

Genre : Alphabétisation

L'alphabet mere se conforme à l'Alphabet Général des
Langues Camerounaises tel qu'il a été adopté par la réunion
nationale pour l'unification et l'harmonisation des alphabets
des langues camerounaises.

Histoires racontés par :

Boubouloh Jean

Doumok Elie

Dessins :

Doumok Elie

Mbanji Bawe Ernest

Susan Gravina

© 2001 Comité d'alphabétisation de langue mere

AVANT-PROPOS

Ce livre est le troisième d'une série de trois syllabaires destinés à aider les Mère à lire et à écrire leur propre langue.

L'enseignement de ce livre englobe les consonnes et groupes de consonnes **zl**, **ɓ**, **gw**, ' et **ɲgw** en position initiale, **zl**, **ɲ**, **ɓ** et **p** en position finale des mots, ainsi que les nombres.

Les petites histoires de ce syllabaire ont été écrites par M. BOUBOULOH Jean et M. DOUMOK Elie. Les leçons ont été rédigées par M. LAWARUM Ayouba, M. DOUMOK Elie, M. Beat HALLER , Mme Martha GIGER, M. Richard GRAVINA et Mme Susan GRAVINA.

Ce syllabaire est publié par le comité d'alphabétisation de langue mere avec la collaboration de la branche suisse de Vision Afrique.

62

zl Zl

5

zlam
zla
zl

1

a	ə
zla	zlə

2

zla
zlə

3

la	lə
za	zə

4

dza	hə
dzapa	həva
	həvad

5

zlam	zl
Zlam	Zl

4

Miter a səkəm **faya** kələf.
Nəmaa ye tsepek tsepek keme na, Meye a həl **faya**
dender.
A hayay gər **faya** a gwezem.
Awatay a pa **faya** bəra vədekw i mendzəkwer a
dalamətagay.

Pat wuray na, may ga ta Meye nəteye ti ye a luma i
Mere. Meye a səkəm sla. May ga na, a səkəm
mendzəkwer herre. Gənaw tay niye a dzapa ha na,
zlam.

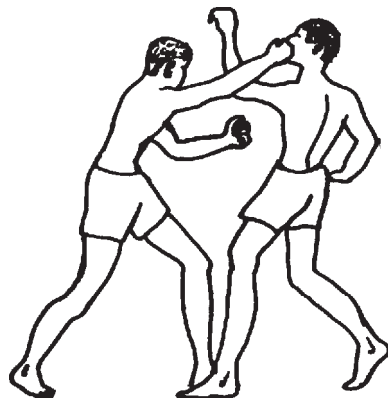
Ta diyeweeye a mətəgay na, tə ŋgatay a ndo wuray
ta wak eye, ma diye ha a luma. Tsa na, Meye a
səkəm na faya bəra ka tsekiy tsəved. A dzapa ha
kabo no, haladzay tək.

Ti ye haya a mətəgay na, Meye a pa ta ha a gay.
May ga a pa na mendzəkwer ŋgay a dus. Ta həvad
na, magamak a gəs na, mendzəkwer ŋgay niye.

zl zl Zl Zl zlam Zlam

63

-zl

tə ge magazlga
gازل
ازل
زل

1

ازل	ازل
گازل	تازل

2

گازل
تازل

3

گازل	تازل
گاو	تو
گای	تو

4

زە	تە	و
زەبا	تەدە	ووزلا
	تەدەهە	ووزلاھ
	تەدەهەيە	

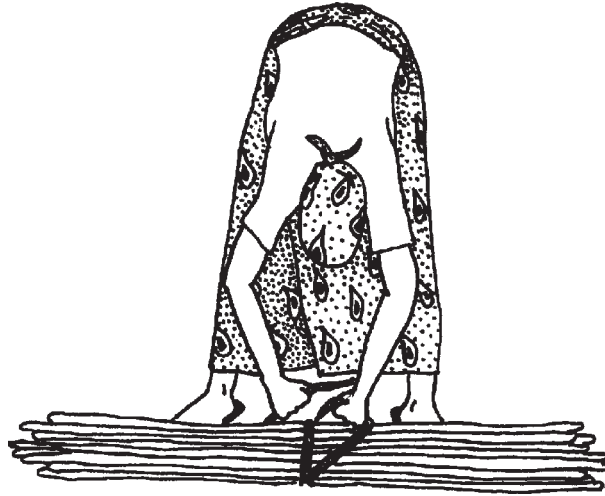
Ma a həl dəsle **kway** nakay na, kəra i way ?
May **kway** kə həz məkwets ta mətembez təkwi.
Ndo kə ndza ka tsekiy gəma **kway**.
Na dzala na, gwezem i suloy **kway** andaya.

Pat wuray na, a ge Awatay faya ta diye a luma ta
Meye. Bəre hay faya ta giye magazlga ma guvah i
dahəlay i bay. Awatay a gwadəy a Meye : «Zəba ka
bəre tedeheye faya ta giye magazlga ka daw i
dahəlay i bəy tey.»

Meye a gwadəy faya : «Dəlov kutsik ma wuzlah
kway, ada yam fadada mə dəma na, ka gemeye na,
kəkay ? Ada kəra andaya bay sa na, kəkay ?»

Tsa na, bəre niye hay, tə ge magazlga tay niye
haladzay wu tay tsa.

Bəre hay tə ge magazlga.

Awatay a ḅar mayakwa

ḅa
ḅ

1

a	i
ḅa	ḅi

2

ḅa
ḅi

3

ḅa	ḅi
ba	bi

4

ma	la	mə
maya	lamba	məta
mayakwa	lambad	mətagay

5

ḅar ḅ
Ḃar Ḃ

Meye a ye ha mbalak a **təv** i doktor.
Bəy a zalatay a ndo hay ka **təv** ŋgay.
Bəba ŋgay a pa na kələf ka **təv** i wawa ŋgay.
Maya i Meye a zlaw dus, a pa na ka **təv** ŋgay.

Pat wuray, Awatay a say ma lambaɗe galak ŋgay
na, mayakwa andaya bay. Tsa na, a gwad : «Na
diye a pesl mata dəsaw mayakwa ka galak ga.»

A ye na ha a dəs mayakwa niye haladzay.
Madəbeye a bar na mayakwa niye. A pa bo ka mə
zəbe mayakwa ŋgay niye na, a mba faya bay. A həl
faya bəra, a pa na a pesl. A bar na siye, a yahaya a
mətagay tək. A lambad ha galak ŋgay lele.

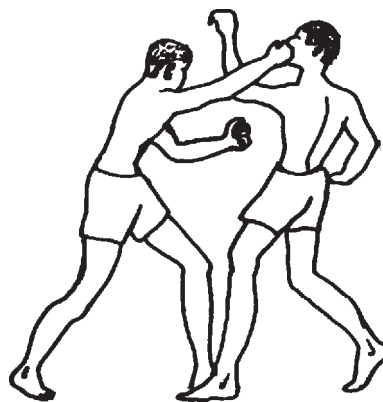
ḅ Ḃ ɓa ɓar ɓarum

65

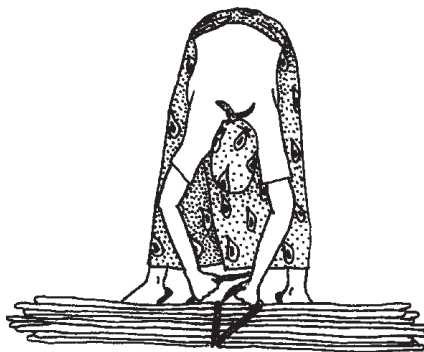

5

zlam

magazlga

Awatay a ɓar mayakwa

1

ba	bi
ɓa	ɓi

2

gav	tev
gازل	tezl

Doktor **kway** na, lele.
Awatay a ɓar mayakwa lele.
Gwezem **kway** andaya bay.
May ga ka hɛz na, mɛkwets **kway** .

Hɛvad a ge fataya ka tsɛved.
Tɛ dzapa fataya na, zlam.
Mbɛlak a ge fataya haladzay.
Gɛ tedeheye na, mɛged fataya haladzay.

Mɛ Mere na, Awatay a vɛlay kɛlef a may i Meye ma
wuzlah i luma na, magazlga a ge mɛ luma niye. Tsa
na, bɛy a gwadɛtay a ndo ŋgay hay : «Zɛbum ndo
tedeheye faya ta giye magazlga.»

Tsa na, bɛy a zalatay na ha a ndo niye hay, nɛteye
kuro. Ti ye na ha ka tɛv i bɛy. Bɛy a gwadɛtay :
«Ma a ge magazlga na, wu hay. Ka gum magazlga
aye na ka mey ?»

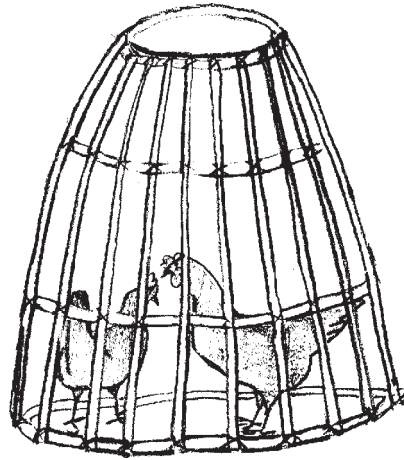
Tɛ gwadɛy : «Nɛmaa ge ka kɛlef.»

Bɛy a gatay bazlam. Tsa na, tɛ hamay a bɛy. Bɛy a
gɛr ta ha, ti ye wu tay a mɛtagay.

Ta lambad tɛv mɛse yam.

66

gw Gw

gwedzegwer
gwe
gw

1

gw	gw
gwe	gwa

2

gwe
gwa

3

nde	nda
nge	nga
gwe	gwa

4

kə	də	a
kətse	dəre	ahə
kətsek		ahəli
		ahəliy

5

gwedzegwer	gw
Gwedzegwer	Gw

Ndo a pa na dzaŋga **ka dala**.
Dem a ɓar mayakwa **ka dala** lele.
May ga a həz gər ta mətembez, a pa ha **ka dala**.
Meye a həl kwar **ka dala**, zlam, a kuts ha a dəlov.

Menzəkwer i may i Meye niye a səkəm ahəliy niye,
a tsətsasl sədek sədek. A pata ha a gwedzegwer
kətsek lele na, tə ndzawa mə dəma. Ma diye a
gulah na, a həlawata ha a pesl ta dus. Ma guvah
ŋgay niye na, magamak a say mægəse mendzəkwer
niye hay. Meye a gwadɗay a may ŋgay : «Vəlatay
daw a mendzəkwer yak hay təkɥ.»

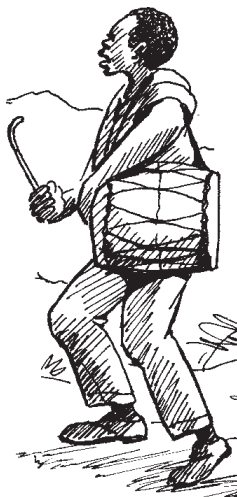
A ye na ha na, a gwad : «Məkwets i mendzəkwer
nakay a yaw kanaŋ məŋgay ?»

Meye faya ma diye na ha na, a zəba dəre ka tsəved
na, məkwets eye haladzay. A gwad : «Magamak ki
yaw fataya dedek.»

gw gw Gw Gw Gwedzegwer

67

-ղ-

գոյոյ
ոյոյ
ոյ

1

ոյ	ոյ
ոյոյ	ոյոյ
գոյոյ	tsəճոյոյ

2

գոյոյ tsəճոյոյ

3

ha hats	ne nenge nenged	də dəճ
------------	-----------------------	-----------

May i Meye a lambad dus, **nəŋgeye** a ye a luma.
Bəba kwa ahəliy niye na, **nəŋgeye** a ndzawa ka
dala.
Awatay **nəŋgeye** a dzapa ha kabo vədəkw i
mendzəkwer i may i Meye.

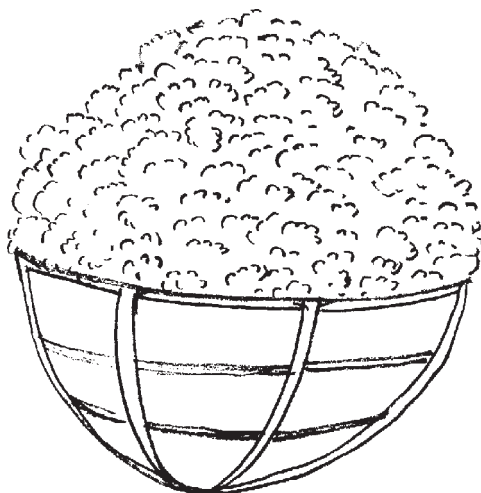
Bəy i gəma niye a ŋgatay a yam ma gəma ŋgay na,
a gwadatay a ndo ŋgay hay : «Gakwa magurlum i
yam kway nakay.»

Tsa na, ta səkəməw gaŋaŋ a gay. Tə pa na a
wuzlah i dalamətagay. Madəbeye na, tə hats
haladzay. Ndo neŋged a dəd ka gwedzegwer, tsa
na, magazlga a ge ma wuzlah tay. Mbəlak a ge
fataya, ti yaw a bəra, tə bara a bəra ka mbəlak tay
niye, ti ye ha a təv i doktor. Tsa na, bazlam a ge
haladzay həvad a ge fataya. Ndo tedeheye na, ti ye
ta tsəved neŋged. Ene təkw na, bazlam tay mə
dəma bay.

~~ŋ ŋ ɲ ɲ gaŋaŋ tsədəŋŋa~~

68

-ŋ

gugumaŋ
 maŋ
 aŋ
 ŋ

1

aŋ	eŋ	iŋ
maŋ	teŋ	niŋ

2

maŋ
teŋ
niŋ

3

maŋ	teŋ	niŋ
may	tey	niy

4

me	kə	kə
mee	kə sla	kətse
meeni	kə slay	kətsek
meeniŋ		kətsekkətsek

Gawla i bəy niye a zalatay na, tə hats **mə hud** i gay
i bəy ta gaŋaŋ.
Bəba na, nəŋgeye a dəf **mə hud** i gay.
Bədiyem i bəy na, **mə hud** i gay.
Awatay a pa na gwedzegwer ka dala, **mə hud** i gay
ka həlay i məged.

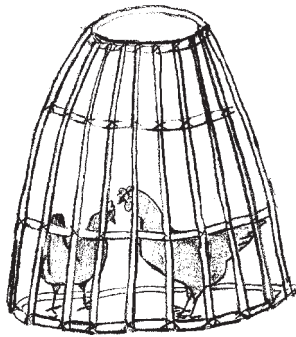
Bəy nakə meeniŋ eye a gwadatay a ndo ŋgay hay :
«Na zəba dəre mə pesl na, gakwa gugumaŋ bəna,
keme na, guvah ma sliye bay.»

Ndo ŋgay niye hay ta təma bazlam ŋgay niye, tə
gwad : «Dedek.»

Ti ye a pesl niye, tə ndza faya kətsektsek. Ta
lambad na guvah tay niye. Tə fət gugumaŋ niye na,
kə ge lele bay, hərwiyyam kə slay bay. A kula
tebiye. Dəre a say mezəbe faya bay. Guvah tay
niye tebiye na, gənaw hay ti ye a dəma. Madəbeye,
ta səkəm ha gugumaŋ niye təkwi. Luma i gugumaŋ
tay niye na, mə hud i gay.

Ta səkəm gugumaŋ.

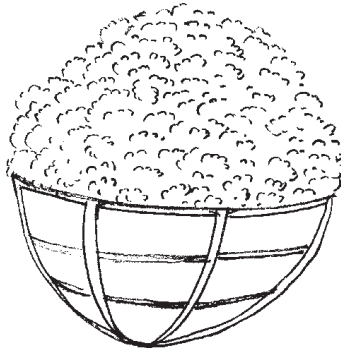
69

gwedzegwer

ganḡan

gugumanḡ

1

gwe	gwa
ḡge	ḡga

2

teḡ	gaḡ
tey	gay

Tewite na, **nəŋgeye** kə bara dəre bay.
Mama a da wu mənday na, **nəŋgeye** a pa na ka dala.
Məged i bəba ahəliy niye na, **nəŋgeye** hala bay.
Ndo hay ka bədiyem ka məged i bəy na, **nəŋgeye** mətəgay bay.

Kəra i bəba a wa mə hud i gay.
May ga a pa na suloy mə hud i zlangatsa.
Guguman i bəy, ma geye mə hud i gay lele.
Ndo mesənəke ndo a la na dender ŋgay na,
mapeye mə hud i de ŋgay lele.

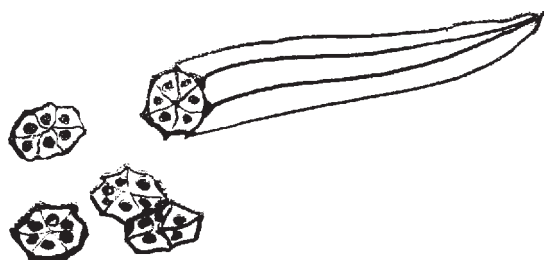
Awatay ta may ŋgay ti ye a luma i Mere. May ŋgay a səkəmay wak. Awatay a səkəməw i ŋgay na, peteked tə wu i zləm i bəre eye. Ka təv nakə ta diyewe ye a mətəgay tsa na, wak niye a təma fataya bəra ma wuzlah tay. Awatay a pa na peteked ŋgay ka dala, tsa na, ta həhar wak niye. Wak niye andaya fataya sa bay. Peteked i Awatay niye andaya bay, məkal ka kəla na. Awatay a gwaday a may ŋgay : «Ka gameye kəkay, may ga ? Wak andaya sa bay, peteked andaya sa bəna, kəkay ? Dada wu nakə na ka ge bay. Ma a ge wu nakay na, nəkar.»

Tsa na, magazlga a ge ma wuzlah tay ka niye haladzay

Kəra a wa mə hud i gay.

70

-6

ηgαβ
αβ
β

1

αβ	εβ	əβ
ηgαβ	teβ	gəβ

2

ηgαβ
teβ
gəβ

3

ηgαh	teh	gəh
ηgαy	tey	
ηgαβ	teβ	gəβ

4

tə	tə	də
tsəne	tsətse	dər
	tsətseh	dərma
		dərmak

«**Nəmay** nəmaa ngatay a hiyeṅ faya ma wedehiye daw.»

«**Nəmay**, nəmaa bara dəre na, nəmaa ye a doktor.»

Mama a gwad : «**Nəmay**, nəmaa sliye kuro bay.»

«Meeniṅ **nəmay** ma guvah na, həvad a ge.»

Awatay a gwad : «Neṅ na, na pəla ngab bay, ngama na diye a pesl mepəle ngab taday tey.»

Tsa na, faya ma diye na, a dəf, mbəlak a gay.

Meye a gwad : «Dəre tsətseh i ngab, dafda kə gay andza nakay bay.»

Awatay a gwaday faya : «Dedek, bəna, ngab ga andaya bay.» Bazlam tay niye na, nəmay tsəne ta nə, Tewite andaya ka təv tay. A həlayaw ngab ka la ngay niye. Awatay a gwad : «Bazlam i ngab kway niye na, bəba kə tsəne dərmak.»

A gwadatay : «La niye na lele təkw.» Ene təkw na, Awatay a da la i ngab niye na, atsəhən dedek.

Ala i ngab na, lele.

71

1

nə
nəte

2

su
sulo

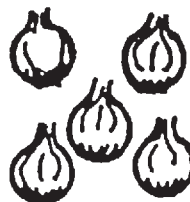
3

ma
mah
mahka
mahkar

4

fa
fad

5

zla
zlam

Nəmay **sulo** ta may ga nəmaa ge guvah i gugumaŋ.
Ma wuzlah i məhəne **mahkar** na, nəmaa tsəne
bazlam dərmak.
Nəŋgeye a zalatay a ndo hay **zlam**, tə nda wu
mənday.
Nəŋgeye a lambad fataya gwedzegwer **fad** lele.

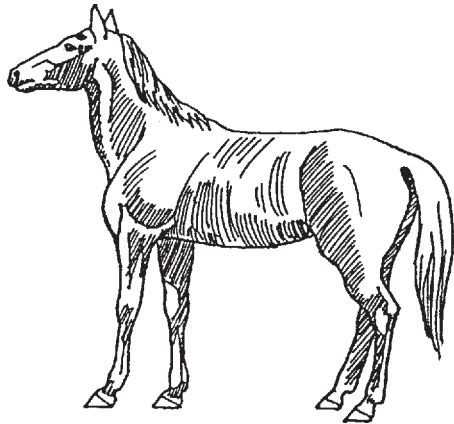
Bəy a zalatay a ndo ŋgay hay nəte nəte. Tə dzapa
na ha ka tsəved na, ndo hay tə gwad : «Zəba, ndo
tedeheye ta diyeweeye a gay i bəy.»

Tsa na nəteye tebiye tə həl ndəŋndəŋ tay ada ndo
hay sulo tə həl gaŋaŋ. Ene təkw na, ndo nəŋged na,
a gwad : «Nəŋ nəte na, na ta hatsiye təbey.»

Tsa na ndo ŋgay hay tə pa na kətsek a wuzlah tay.
Ti ye na ha a gay i bəy tay na, a vəlatay wu
mənday haladzay. Tsa na, a slatay lele na, tə gwad
: «Kə sla məhetse təkw.»

Tə dzapa ka bo tebiye. Ka təv menəte eye, tə hats
ma dalamətagay i bəy tay niye haladzay. Tsa na
həvad a ge fataya, tə gwad : «Takwa a mətagay
təkw.» Faya ta diyeweeye na, tə sər tsəved sa bay.
Tə yaw a bəra na, ta ge dəre tsətseh haladzay.

Ala i ŋgab na, lele.

Nakə na, kəra daw ?
 A'ay, nakə na, pəles.
 A'ay
 A'a

1

a
a'a

2

a'a

3

aga
aka
a'a

4

a	wu	tsə
aya	wur	tsətsa
		tsətsah

Ahəliyi niye na, ndo hay **sulo** tɛ ge magazlga ka mɛged, nenged a tsəne dərmaɓ.
Gaŋaŋ i bəy **maɓkar** na, lele.
Guvah i gugumaŋ i bəba na, tɛv **faɗ** me pesl.
Neŋ na, mɛged ka gay ga na **zlam**.
Bəba na, kə sla faya andza niye təbey.

Bəba a gwad : «Bədiyem kway andaya bəna, kəkay ?»

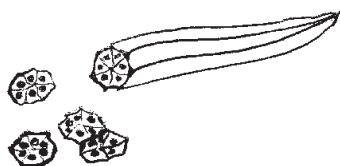
Tewite a gwadaya faya : «A'ay, agəriy dafa ka lakwa na bay.»

Tewite a zalatay a ndo hay, a gwadatay : «Lakwa na yam kway nakay bəna, ka sakwaye mɛngay ?
Na tsətsahiye ŋgaɓ ka wu mənday a ndo hay bəna, ta ndiye mey ?»

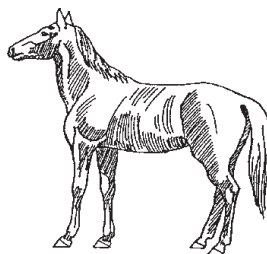
Ŋgaɓ andaya faya bay. A ye a pesl na, a ŋgatay a hiyeŋ, ma wedehiye dender i may ŋgay. A gwad : «Na həhariye na a bəra ka dender niye» tsa na, a daf ka dala. A gay mbəlak. A wur faya. A ye ha ka bədiyem. A bara a bəra ka mbəlak ŋgay.

 ' a'ay A'ay

73

᠒ᠭᠠᠪ

Nakə na, kəra daw ?
A'ay, nakə na, pəles.

5

Nakə na, zlam daw ?
Aya, nakə na, zlam.

3

Nakə na, fa᠋᠋ daw ?
A'ay, nakə na, mahkar

1

te᠋ᠪ	᠒ᠭᠠᠪ
te᠋ᠬ	᠒ᠭᠠᠬ
te᠋ᠶ	᠒ᠭᠠᠶ

2

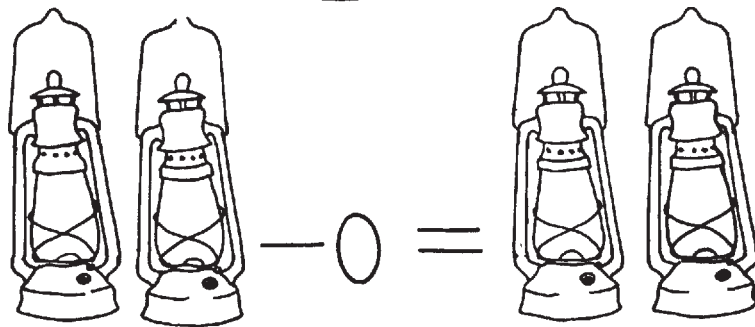
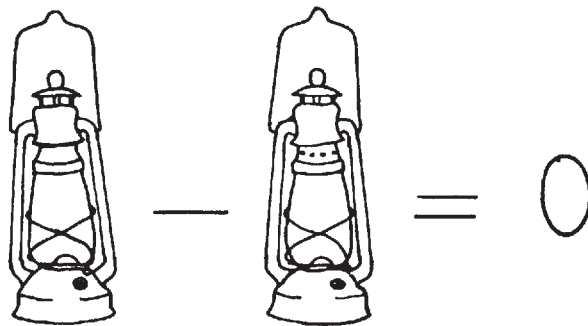
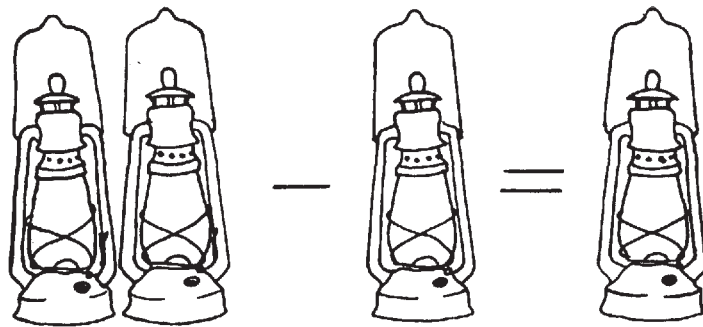
ᠠ'ᠠ
ᠠᠬᠠ
ᠠᠭᠠ

«Nəmay nəmaa ye a pesl ka məpəlaka ɲgaɓ, hiyeɲ
a wedeh dender nakay.
Zal i dem nakay a həhar na, a dəf ka gwedzegwer i
mama.
Ahəliy niye, nəmaa paka na mendzəkwer nakay
kətsek, a wuzlah i gwedzegwer.»

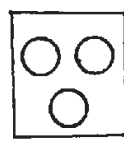
Bəba a tsətsah məfəte i guvah məveneɲ ka Meye,
agəriy dāda kə tsəne dərə tsətseh kə gay bay. Tsa
na, tə vəlay məfəte niye. A fat na, a gwad : «Dərev
a wur fagaya.»

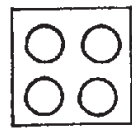
A ye ha a labital ka metsətsehe sədem ka dərəv
ɲgay niye. Dərə tsətseh a slay haladzay mə gay i
sədem. Bəba a gwad : «Məveneɲ na, neɲ na ge
dərə tsətseh, agəriy dərəv a wur fagaya. Na ye ha a
labital ka sədem.» Tsa na, ndo hay andaya
haladzay, na gaw dərə tsətseh mə dəma. Ka tsekiy
tsəved na, a tsətsah wu mənday fataya. Ene tək
na, wu mənday andaya fataya bay.

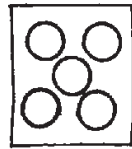
Nakə na, fad daw ?

 $2 - 1 = 1$
 $2 - 2 =$

 $3 - 1 =$
 $3 - 2 =$

 $4 - 3 =$
 $4 - 1 =$

 $5 - 0 =$
 $5 - 2 =$

Mengwese
ngwese
ngwe
ngw

1

ngw ngwe	ngw ngwa	ngw ngwi
-------------	-------------	-------------

2

ngwe ngwa ngwi

3

ngwe nge gwe	ngwa nga gwa	ngwi ngi gwi
--------------------	--------------------	--------------------

4

si siye	zle zlele
------------	--------------

Zal i dem i bəy wuray, na say **duh** na, lele.
Dəre tsətseh ga niye na, haladzay dərma**k duh**.
Awatay a say metsətsehe ŋga**b duh** na, ka
nəŋgeye.
Ndo hay nəte ti ye ta tsəved niye **duh**.

Bəy i gugumaŋ niye a gwa**datay** a ndo hay :
«Səkə**makwa** ha gugumaŋ kway tək**w.**»

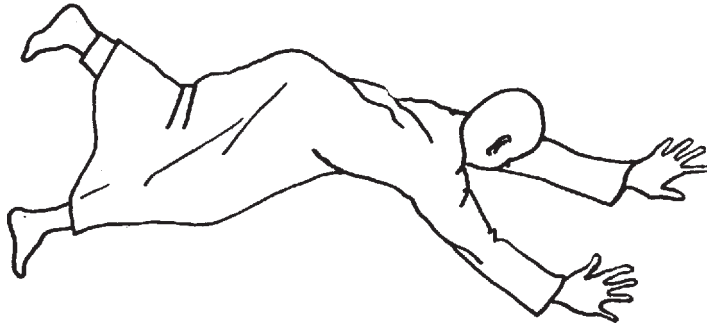
Tsa na, ta lamba**d luma** a wuzlah gəma lele. Tə həl
na ha gugumaŋ tay hay tebiye, tə ge tsakala ye **duh**
na, a yatay a gər. Tə ŋg**was**a ma wuzlah tay na,
haladzay, tə gwa**d** : «Bəy kway nakə na, lele. Ka
huta**kwa** zlele lele dedek.»

Ta səkə**m** ha sla hay a gəma tay. Siye tə ge ha gə i
bəre nakə a səkə**m** ha mendzəkwer. Wu a ge bo ma
gəma i bəy ahəli**y** niye na, lele. Tə hats ta gaŋaŋ
na, patpat, agəri**y** meŋgwese andaya.

~~ŋgw ŋgwasa ŋgw ŋgwasa~~

75

-p

gup a dæf ka dala
gup
up
p

1

up	ep
gup	dep

2

gup
dep

3

gup	dep
gum	dem
gul	del

4

kwa	bə	də
kwats	bəgu	dəre
	bəgum	dərev

«Na bara dɛre **taday** ada na diye a tɛv i zal ga.»
Na ta tsɛbayewe dɛsay a wawa **taday**, ada ka diye
ka hiyeŋ yak niye.»
A gwadɛ, na diye **taday** na, gup a dɛdɛ. A gwadɛ,
dada na dɛdɛ bay.
Awatay a hɛl suloy gwezem tasɛla, a pa na kɛtsek
a gwezem **taday**.

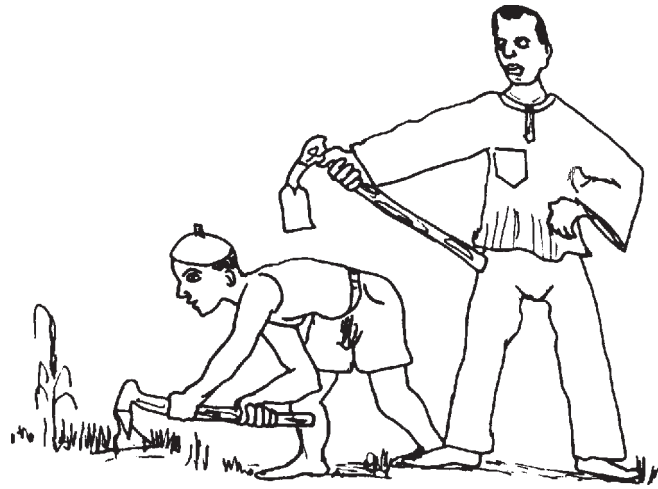
Pat wuray na, Awatay a gwadɛ a may ŋgay : «Na
diye mata sɛkɛmaw wah ka tɛv i mbɛzum hay.»
May ŋgay a hɛlayaw dender.

Awatay a gwadɛ, na diye a mɛtagay na, gup a dɛdɛ.
Dender ŋgay niye a kwats ka dala nɛte nɛte. A pala
na a bɛra ka dala na, hala sa bay. Tsa na, dɛrev a
ye faya bɛra. A gwadɛ : «Ŋgama na sɛkɛmiye ha
ŋgabɛ, a may ga, ma tediy ha ala.»

Madɛbeye na, a sɛkɛm a haya ŋgabɛ niye, a ye ha a
mɛtagay. A gwadɛ a may ŋgay : «Bɛgum na, wah
andaya bay, say tɛdɛ.»

Bɛy niye gup a dɛdɛ.

76

A gwadatay : «Dum ka mēfēte.»

1	<table border="1"><tr><td>du</td><td>ḏu</td><td>su</td></tr><tr><td>dum</td><td>ḏum</td><td>sum</td></tr></table>	du	ḏu	su	dum	ḏum	sum	2	<table border="1"><tr><td>dum</td></tr><tr><td>ḏum</td></tr><tr><td>sum</td></tr></table>	dum	ḏum	sum
du	ḏu	su										
dum	ḏum	sum										
dum												
ḏum												
sum												
3	<table border="1"><tr><td>ḏu</td><td>zu</td><td>se</td></tr><tr><td>ḏusa</td><td>zəkw</td><td>sege</td></tr><tr><td>ḏusay</td><td>zəkw bay</td><td>segey</td></tr></table>			ḏu	zu	se	ḏusa	zəkw	sege	ḏusay	zəkw bay	segey
ḏu	zu	se										
ḏusa	zəkw	sege										
ḏusay	zəkw bay	segey										

Bəy a gwadatay a ndo ngay hay : «Dum ka məfəte.»
A gwadatay : «Lambadum gaŋaŋ, ada hatsum.»
Bəba a gwadatay : «Ka nasum ha bəre bay.»
A gwadatay : «Dum a luma, ka səkəməməw daw.»

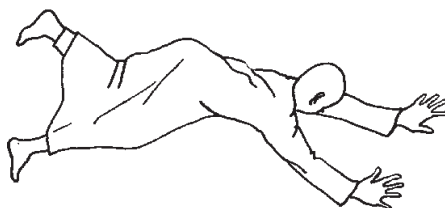
Bəba a gwadatay a ndo i gə ngay hay na : «Dum a pesl. Neŋ na, na diye a luma.» Awatay a tsəbay dusaŋ a wawa ngay. A tsətsah baram nakə məvenəŋ məkwə aye ka zal ngay. Ene təkw na, tə vəlay na, zlam bəna, ta huta na tebiye bay. Ti ye a pesl niye na, hiyeŋ faya ma wedehiye na dender niye ma guvah tay. Awatay a həhar na hiyeŋ, aŋəriy faya ma nasiye ha dender tay niye. Dərev a wur ka Awatay. A səkəməməw wah a wawa ngay hay. Awatay a gwad : «Takwa a may təkw.» Ene təkw na, tə gwad : «A'ay, kə sla zəkw bay segey, may ga. Dərev ma ye fakaya bəra bay, pat andaya mba.»

Dum ka məfəte

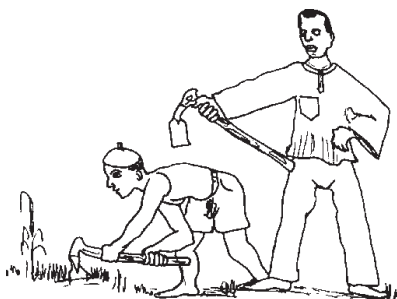
77

mengwese

gup a dæf ka dala

«Dum ka mæfæte.»

1

nge	nga	ngi
ngwe	ngwa	ngwi

2

di	de
dī	dē
dwi	dwe

3

kuro	sulo	mahkar
tsüdf	tsamahkar	zlam
fad	mækwa	tasəla

Ti ye **mə** tsənew bazlam mə gay i bəy dərmaḱ.
Nəmay, nəmaa ye **mə** paka mendzəkwer a
gwedzegwer.
Mbəzum hay ti ye **medütse** wah.
Ti ye ka **mesəkəme** bəre.
Tə gwad : «Ta diye tətay na, gup tə dəd.»

Bəy a gwad : «Ŋgwasakwa bəna, zlele kway nakay
ka hutakwaw ma mbəzum eye na, kə slakway
bədaw ?» Siye hay ta ge dərə tsətseh na, haladzay.
Ene təkwa na, zlele nakə na, siye i ndo ŋged hay tə
ŋgwasə bay agəriy bazlam andaya mə wuzlah tay
mba. Bəy a zalatay, a gwad : «Ka ŋgwasum tebey
na, kemey ?»

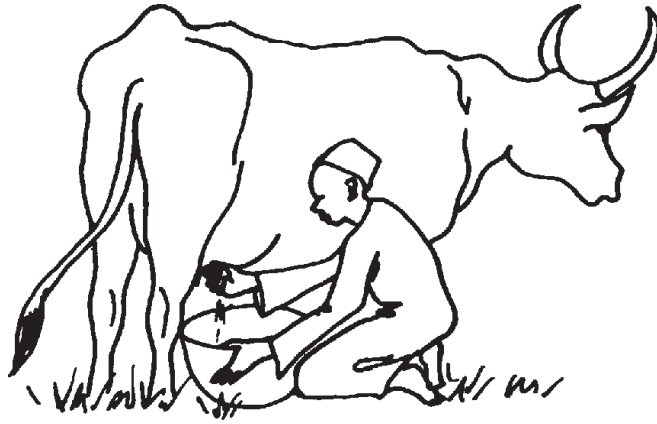
Ndo niye sulo ye tə tsəne bazlam i bəy tay na,
neŋged a gwad : «Neŋ na, huḁ a wur faḡaya, na ye
a labital bəna, faya na giye dərə tsətseh segey.»

Neŋged i ŋgay na, a gwad : «Mbəzum hay ta kələŋ
na sla ga, zlele ga andaya sa bay.» Bəy tay a vəlay
sla a dəma nəte, tsa na, tə ŋgwasə ta ŋgwas ŋgay.
Gəma tay niye na, meŋgwese mə dəma dūh təkwa.

Dum ka məfəte

78

ü Ü

a düts wah
 dü
 ü

1

ü	ü
dü	tsü

2

dü
tsü

3

dī	tsi
dē	tse
dū	tsu
dü	tsü

4

hwa	ma	ma
hway	mangə	madu
	mangəna	maduwa
		maduwan

Ka lum dender i way mə **fanəŋ** bəgum eye ?
Ka sum yam mə **fanəŋ** na, mənğay ?
Bəgum na, ka fətakwa mə **fanəŋ** na, da.
A dazlay medütse wah i sla hay tsüd mə **fanəŋ**.

Bəy wuray na, zlele ŋgay haladzay. A lambad faya gay lele. A həl kəra hay, ada ta tsəpey na zlele ŋgay niye. Bo ŋgeye a həne ma bəra. Madəbeye na, ndo hay faya ta diye na ha. A gwadətay : «Ka deyumeye tə fanəŋ bəgum a ŋgay ?» Ndo niye hay tə sər wu nakə mətsəkay faya bay. Tsa na, kəra ŋgay niye hay ta hwayaw fataya. Ta həhar ta ha ndo niye hay, tə gəs tsüd. Tə patay tsalalaw a həlay tə sik, ti ye ta ha a gay i bəy. Bəy a gəs ta ha, a gwad : «Say mepe ta ha a dangay. Tsa na, tə pa ta ha a dangay niye. Ndo niye hay ta gwaday a bə na : «Nəmaa zlakaw na, labara i hulfe yak faya ma nasiye me pesl, gər may ha.

ü ü Ü Ü düts Medütse wah.

A gwaf : «Ka deyumeye a Gæmedœ.»

dœ

œ

1

œ	œ
dœ	sœ

2

dœ
sœ

3

de	se
do	so
dœ	sœ

4

tsə	si	tsa
tsəpe	sik	tsala
		tsalala
		tsalalaw

Dada na hutiyе meᅅgwese a zlele **təta** sa bay.
Gay i ndzemde kuro gər eye tsamahkar na, na
hutiyе **təta** bay.

Tədəe na, ka sliye məle bədiyem **təta** daw ?
A'ay ki ye gər, ma liye **təta** zəkw bay.

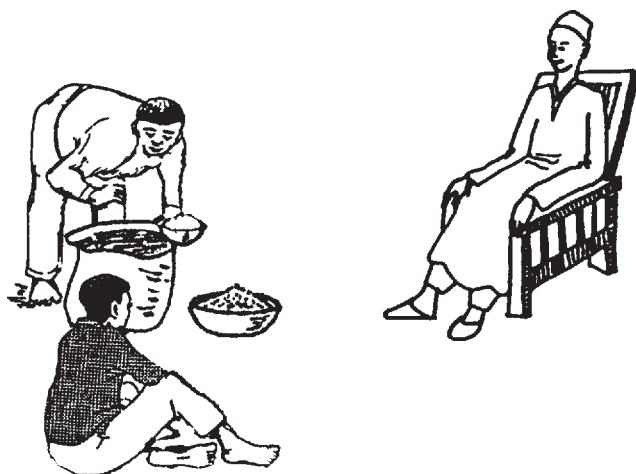
Tewite a ge dender haladzay. A gwad : «Dender ga
nakay na, na liye təta bay.» A ge faya maᅅgəna. A
ye ka ge Meye, a gwadatay : «Tədəe na, ta lumenj
na dender ga tey.»

Tədəe na, ndo hay ti ye a dala i dender niye. Faya
ta liye dender na, gay i hiyeᅅ keme tay. A
gwadatay : «Lum na hiyeᅅ niye». Tsa na, maduwanj
zlam ta hwayaw a bəra. Meye a gwad «Na
həhariye» na, gup a dəf. A gay mbəlak. Ndo hay tə
baray faya. Tə yaw a gə i Tewite na, wu mənday
madeye zəkw bay. Tewite a gwad : «Ka da na wu
mənday bay kemey ?»

Ņgwas niye a gwaday a zal ᅅgay : «Siye i ndo hay
ta yaw zəkw bay segey.» Tsa na, a da na wu
mənday niye haladzay duh təkw.

əe əe Ć Ć dədəe tədəe

80

Bəy a vəlaka daw.
Bəy ma vəlakaye daw.

1

nəte	sulo	tsüd
------	------	------

2

də	za	mə
dəre	zal	məve
dərev	zal i dem	məvene
		məveneŋ

Bəba a vəlaka wak daw ?
Nəmay sulo na, a lambadaka a nəkar mehiyekeye
na, a yamay a gər bay.
A'ay, a zlaka na ha na, nəmay mahkar na, mə hud i
gay.
Nenged na, a gwadaka na ha meeniḡ ta həvad.

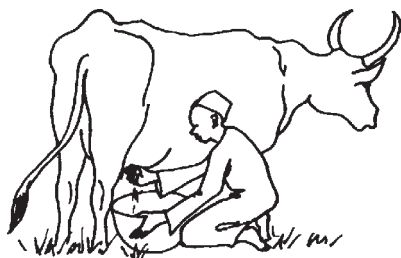
Bəy a vəlaka guvah i gugumaḡ na, me pesl təv
zlam. Ene təkw na, ahəliy niye na, dəlov nə dəma
kutsik. Yam a rah a dəma, gugumaḡ niye a ge bo
ka tsekiy dəlov niye na haladzay faɖaɖa. Ene təkw
na, ahəliy niye na, a yamay a gər nəte nəte, aḡəriy
guvah may kə ge bo lele. Tsa na, Meye a gwad :
«Takwa, ta vəlakwatay baram ka məfəte guvah i
gugumaḡ kway me pesl.»

Ti ye na, tə ḡgatay a guvah tay niye məfəteye
tebiye. Meye a gwad : «Ma a fətakway na, way ?»

Tə gwadaḡ : «Zal i dem yak niye ti yaw, tə fətaka
na, məveneḡ.»

Bay a vəlaka guvah.

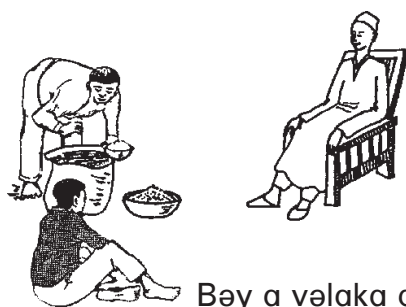
81

A düts wah.

A gwad : «Ka deyumeye a
Gərmedæ daw ?»

Bəy a vəlaka daw.
Bəy ma vəlakaye daw.

1

sü	sœ
lü	lœ
dü	dœ
ɗü	ɗœ

2

dem	gum
dep	gup
del	gul

Ndza kanaŋ, ada ka ze na **taday**.

Mə **fanan** na, hulfe kə kwats faya bəra zəkw bay.

Dem i Meye na, ma ɗawaye ɗusay a wawa **ɗa** tɛta.

Nɛteye meeniŋ məkwa na, ta diye **tɛta** segey.

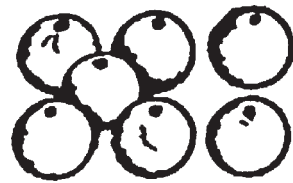
Məveniŋ na, wu mɛnday andaya haladzay mə gə i Awatay. A da wu mɛnday na, agəriy mey ? A ge maŋgəna, tsa na, a səkəm wah, a da wu mɛnday, ada nəmaa la maduwan. Meye a gwad «Na həhariye » na, gup a dɛɗ, mbəlak a gay. Tsa na, nəmaa ɓaray na mbəlak ŋgay niye na, nəmaa yaw a may na, nəmaa sa wah, nəmaa nda wu mɛnday haladzay. Madəbeye na, ndo hay ta dazlay a məhetsey niye na, ndo huye faya ta diye tɛ gay i bəy wuray na, bəy niye a tsətsah fataya bəra, a gwadatay : «Ka deyumeye tɛ fanan a ŋgay» na, tɛ sər wu nakə ta tsəkey bay. Kəra i bəy niye hay ta həhar ta ha, tɛ gəs ma wuzlah tay niye məhkar. Ti ye ta ha a gay i bəy. Bəy a patay tsalalaw a həlay tɛ sik. Madəbeye tɛ pa ta ha a daŋgay. Aya, niye na, ɗere tsətseh segey. Ndo nɛŋgeɗ a gwaday faya : «A'ay niye na, mənese tay. Nɛteye niye, nɛte, sulo, məhkar na, ma daŋgay ɗaw ?» Nɛteye mə ɗəma.

82

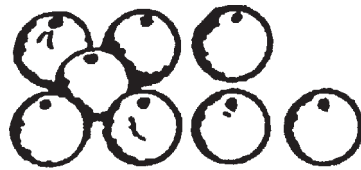
6

mə
məkwa

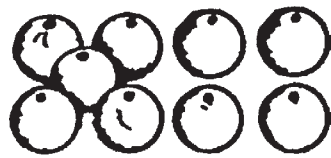
7

ta
tasəla

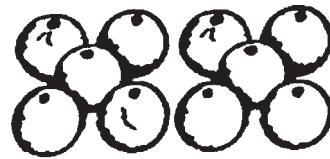
8

tša
tsama
tsamah
tsamahkar

9

tsü
tsüf

10

ku
kuro

Məvenəj na, ɲgwas hay **məkwa** ta pələka ɲgaɓ ma guvah.

Ta pa na meeniɲ walwal dəre **tsamahkar** na, ma sliye daw ?

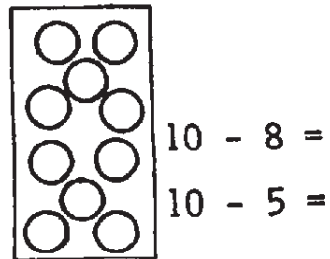
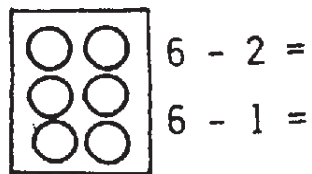
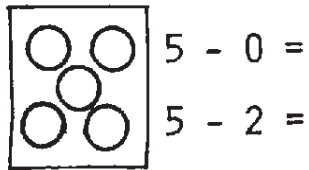
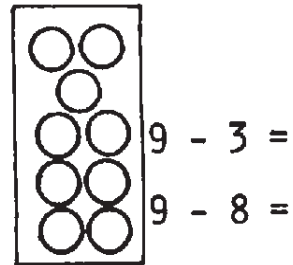
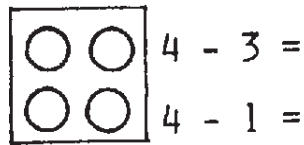
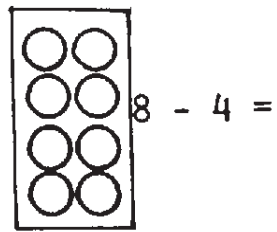
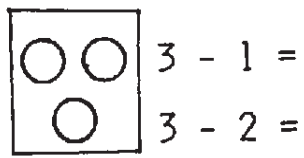
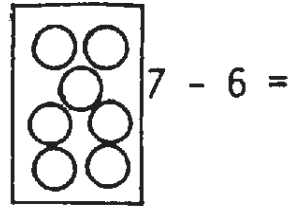
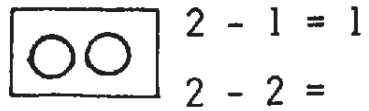
Dender neɲged na, suloy ye gwezem **tasəla**.

Nəmaa ɲgatay a peteked **tsüdf**, a dəf ka dala.

Tewite a səkəm ha gugumaɲ ɲgay gwezem kuro na, a ge ha gay i bəre. Siye a zla ha ɲgwas, zlele ɲgay niye na, a ɲgwasay düh na, agəriy kə huta ha ɲgwas. Siye a səkəm ha wu nakə dərev ɲgay a say eye. A dzala tə gər ɲgay : «Na tsətsah bazlam ka ɲgwas ga. A seɲ mede a luma i mbəzum ma ta səkəmaw peteked tə sla eye.» A gwadəɲ : «Aya, du kwa zal ga.»

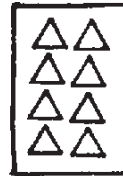
Tsa na, na səkəmaw peteked niye na, na ɲgatay a wah ka ɲgwas i mbəzum wuray. Na dzala düh na, na səkəm faya sa. Tsa na, na ɲgatay wak sa. Meye a gwadəɲ : «Səkəm na faya wak nakay, agəriy wah faya.» Na düts wah eye na, a yaw bay. Na səkəm dedek. Nəmaa yaw a may na, ɲgwas ga a ɲgwasə haladzay.

6 7 8 9 10 9 7 10 6 8

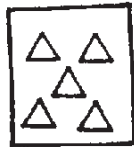

$4 - 3 =$

$6 + 2 =$

$8 - 1 =$

$4 + 1 =$

$2 + 3 =$

$5 - 2 =$

$6 - 4 =$

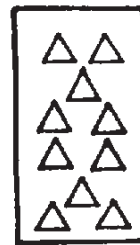
$8 + 1 =$

$9 - 7 =$

$5 + 2 =$

$7 - 7 =$

$10 - 5 =$

$7 + 3 =$

$3 + 7 =$

$$\begin{array}{r} 3 \\ + 7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 8 \\ + 1 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5 \\ + 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \\ - 2 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ - 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ - 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \\ - 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \\ - 2 \\ \hline \end{array}$$

83

bære kuro gər eye nətə

1

hu huwa	lə lətse	mbə mbəda
------------	-------------	--------------

Agwada temere na, a ge dala gwezem **bɛɗaw** ?
Ehe muta i dangga hay na, ka yaw fataya **bɛɗaw** ?
Tsalalaw niye tsamahkar na, tɛ patay na, a hɛlay tɛ
sik **bɛɗaw** ?
Peteked ga niye na, na sɛkɛmaw mɛ luma na, lele
bɛɗaw ?

Awatay ta Meye ti yaw a bɛra mɛ pesl na, ta bɛre
kuro gɛr eye nɛte, ka pat nɛnged na, bɛre kuro gɛr
eye sulo. Ta huwa ta bɛre mahkar na, ta mbɛɗiy
gɛr a pesl sa. Tɛ maw na, bɛre mɛkwa. Mama a
tsɛne andza niye na, a gwadɛy a Awatay : «Ka
yawum gɛr te bɛɗaw ?»

Awatay a gwadɛy faya : «Na sɛkɛm na bɛre aye a
hɛlay na, ka mɛfɛte ha guvah bɛɗaw, mama ?»
Bɛre a ge tsɛɗ na, Awatay a sɛkɛmaw wah ka
ɲgwas i mbɛzum wuray. A gwadɛɗay a wawa ɲgay
hay : «Dumara, sakwa wah nakay.» Tɛ sa wah niye
lele na, tɛ lɛtse ka mɛsler. Faya ta fɛtiye na, hiyeɲ a
hwayaw. Awatay a gwadɛ «Na ta gɛsiye na hiyeɲ»
na, gup a dɛɗ ka dala, a gay mbɛlak ka hɛlay. A ye
ha a labital a gay i sɛdem. Tɛ baray faya tsa na, ti
yaw wu tay a mɛtagay. Mbɛlak ɲgay niye a wur
faya haladzay.

bɛre kuro bɛre sulo

84

ɓɛrɛ tsamɓkar tɔ kwakwar mahkar

gɛ gɛda gɛdaŋ	sa saw	tɛa tsaka tsakaɗ
---------------------	-----------	------------------------

Anəke na, ta mbəɖaw dender mə fanəŋ na,
agwada temere.
Anəke na, ta dazlay a tsakala aye zəkɔ bay.
Anəke dzalum, ada ka sum yam tətə təkɔ.
Dender ga niye agwada tasəla na, na səkəm ha
anəke.

Ene təkɔ na, zəratta pat a ge bəre tsamahkar te
gər eye na, ŋgwas i bəy niye a yaw ma doktor a
mətagay. A yaw na, gədaŋ ŋgay andaya sa bay. A
gwadaɖay a wawa hay : «Ambuh wawa ga hay, ti
təfuməŋew yam sik sulo tey, bəna, huɖ a wur
fagaya. Neŋ eye na, na həbiye ka wawa. Ehe
mbəɖaw, na tsakadiye ha kalawah.»

Tsa na, tə lətse, ti ye. Ene təkɔ na, neŋgeɖ na, a
ye, a ze dem neŋgeɖ niye. ŋgwas niye a ndza mə
gay kiye sulo na, gədaŋ ŋgay a maw təkɔ. A
gwadaɖay a zal ŋgay : «Anəke na, na giye maŋgəna.
Ta lumenə a haya dender ga mə pesl, bəna, hiyen
tege bəre, tege maduwan faya ta naseŋ eye ha.»

Zal ŋgay a gwadaɖay : «Niye na, lele.» A ge maŋgəna
niye. Ndo hay ti ye haladzay. Tə lay na dender niye
tebiye na, a ŋgwas təkɔ.

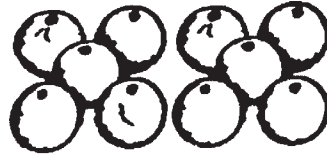
ŋgwas niye a ge maŋgəna.

85

9

tsü
tsüd

10

ku
kuro

temere nête

dala sulo

ḃäre kuro gër eye
nête

ḃäre tsamahkar tḃ
kwakwar mahkḃ

Anəke na, mbəzum niye hay ta dūts wah dā tək. w.
Ehe tsalakwa a muta nakay taday.
Zəratta mə fanan na, muta ki yaw segey.
Nakə ka sum yam sik fad na, dā bədaw ?

Ŋgwas i bəy niye a gwadətay a ndo niye hay mə
gay i bəy na : «Bəgum ta huwa na, takwa ha
dender ga nakay a luma, agəriy anəke na, gədan ga
andaya tək, ada kalawah fagaya bay, ala andaya
sa bay na, ambuh.»

Ndo hay ti ye na ha, tə həl dender ŋgay niye a
luma. Ka təv nakə faya ta diye na, a gwadətay :
«Tsəpa na wawa lele, ada ka tsakad na səngəle. Ka
mbədaw wusay, ka vəlay a wawa.»

Tsa na, ti ye a luma niye. Ti ye na ha, ta səkəm ha
dender niye na, a huta ha suloy gwezem məkwa.
Tsa na, məkal kə ŋgatay a suloy niye. A ye na ha
tsepek tsepek. A say makəle suloy niye. Ŋgwas i
bəy niye a gwadətay : «Nəkar na, ndo məkal dāw ?»
A tsəne andza niye na, a say mahway na, tə gəs.
Tə pay tsalalaw a sik, a həlay. Ta həba faya lele. Ti
ye ha a gay i bəy. Tə pa na a dangay.

A yaw ma labital a mətagay.

0801-100